

Elizabeth Stuart, koningin zonder land

Extravagante Engelse prinses. Met klinkende bijnamen als de Parel van Brittannië, Roos van Engeland, Hartenkoningin en de Winterkoningin. Verbouwt in Rhenen een klooster tot chique zomerpaleis.

Elizabeth (1596 – 1662) is een enthousiaste en levenslustige vrouw. Haar intelligentie en koninklijke uitstraling vallen ook de jonge Paltsgraaf Frederik op. Deze kleinzoon van Willem van Oranje is al even charmant en energiek als Elizabeth en ze worden op slag verliefd. Hun huwelijk op Valentijnsdag 1612 is een sprookje, maar ook een aanslag op de koninklijke staatskas. Elizabeth houdt van pracht en praal. Het leven aan het Duitse hof vindt ze maar saai, afleiding zoekt ze door mee te denken over de aanleg van de beroemde Hortus Palatinus.

Op de vlucht

Gelukkig wordt Frederik gevraagd om koning van Bohemen te worden. In de hoop op wat meer afwisseling in haar leven reist de hoogzwangere Elisabeth af naar Bohemen. Op 4 november 1619 wordt ze gekroond tot koningin van Bohemen, maar nauwelijks een winter later spat haar droom uit elkaar. Het Boheemse leger lijdt een vernietigende nederlaag bij de Witte Berg. Elizabeth propt haar juwelen in haar laarzen en vlucht halsoverkop weg met Frederik en hun huishouding. In de haast vergeten ze hun zoontje Rupert. Een oplettende bediende ontdekt hem gelukkig op tijd.

Inkrimpen

Niemand in Europa staat te juichen om de berooide vluchtelingen te ontvangen. Uiteindelijk vinden ze, dankzij prins Maurits, onderdak in het huis van de geëxecuteerde Johan van Oldenbarnevelt in Den Haag. In april 1621 komt het echtpaar per boot aan, met een hofhouding van 223 personen. Hun huishouden moet al snel inkrimpen, het echtpaar krijgt maar een bescheiden toelage van de Staten en de Oranjes. Maar Elizabeth wil haar stand ophouden en leent van iedereen geld.

Verdriet

Dan slaat het noodlot opnieuw toe. Haar man en oudste zoon willen in januari 1629 de schatten van de Zilvervloot in Amsterdam aanschouwen. Maar bij het oversteken van de Haarlemmermeer wordt hun boot overvaren en verdrinkt de kroonprins. Om de zinnen te verzetten, besluiten Frederik en Elizabeth een zomerpaleis in Rhenen te bouwen. Frederik 'koopt' daar het oude Agnietenklooster, dichtbij de Cunerakerk. Bartholomeus van Bassen (1590-1652) ontwerpt een paleis in de vorm van de letter E met een prachtige façade. Het krijgt de naam Koningshuys of Koningshof.

Terug naar Engeland

Frederik geniet slechts twee jaar van het mooie Rhenen. Hij sterft plotseling aan een ziekte tijdens een veldtocht in Duitsland. Elizabeth is ontroostbaar: ze kleedt zich voortaan in het zwart en laat haar huis in Den Haag in zwart fluweel decoreren. Maar ze blijft haar stand ophouden. Ze woont afwisselend in Den Haag en Rhenen, waar ze feesten geeft en

ambassadeurs ontvangt in een poging de Palts terug te krijgen. Bij de vrede van Munster in 1648 slaagt haar zoon Karel Lodewijk daarin.

Elisabeth verlangt terug naar Engeland, maar haar schuldeisers maken een terugkeer onmogelijk. Haar neef Karel II zorgt er in 1660 voor dat ze weer een toelage krijgt, zodat ze toch naar Engeland kan. Een jaar na haar verhuizing in februari 1662 overlijdt ze en met veel pracht en praal wordt ze begraven in Westminster Abbey. Haar hofdame Dudley probeert uit de erfenis haar schulden af te betalen, maar een groot deel van haar schuldeisers heeft nooit een duit teruggezien.

Portret in [Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland](#)

<https://web.archive.org/web/20070927132907/http://www.historisch-toerismebureau.nl/artikelen/winterkoningin.htm>

<https://web.archive.org/web/20070929145656/http://www.haagshistorischmuseum.nl/archief/winterkoning2.htm>